

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת קרח תשע"ז

קשר רשעים אינו מן המנין

קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה?

התורה אומרת: "ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלג בני ראובן. ויקמו לפני משה, ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים, נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם. ויקהלו על משה ועל אהרן, ויאמרו אליהם: רב לכם, כי כל העדה פלם קדשים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה'?" (במדבר טז, א-ג).

בבואנו לדבר על קרח, צריך להקדים ולומר, שכל מה שנדבר עליו הוא רק כפי מה שמצטייר לעינינו, וכפי המושגים הנמוכים שלנו. לא כפי ערכו ומדרגתו האמיתיים של קרח. האר"י ז"ל אמר, "צדיק פתקו פרח" (תהלים צב, יג) - סופי תיבות קרח (כי יש בקרח גם צד טוב, שהוא מחפש קדושה)¹ (כתבי האר"י ז"ל, שער הפסוקים). ורש"י כאן מביא, שקרח היה בעל רוח הקודש (כפי שנראה להלן). א"כ, אין לנו כלים לדבר על קרח כפי ערכו האמיתי, ולכן בליט ברירה אנו מדברים עליו במושגים שלנו.

חז"ל שואלים: "קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה?" (תנחומא קרח סי' ה', וברש"י כאן טז, ז) הרי משה מזהיר את קרח ועדתו בדברים ברורים: "מי שיבחר ויצא חי, וכולכם אובדים" (עי' רש"י שם, ו). אם כן, כיצד מעיז קרח להכנס לסיכון הזה? מנין לו הבטחון, שמתוך מאתים וחמישים איש, הוא יהיה זה שיבחר לכהונה הגדולה? - כך שואלים חז"ל.

רש"י מביא את התירוץ שאמרו על זה חז"ל, והוא, שקרח - "עיניו הטעות. ראה (ברוח הקודש) שלשלת גדולה עומדת הימנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן... ועשרים וארבעה משמרות (לויה) עומדות מבני בניו, שכולן מתנבאין ברוח הקודש... אמר: אפשר הגדולה הזו עתידה לעמוד ממני, ואני אובד אותה?" (תנחומא קרח סי' ה', הובא ברש"י כאן טז, ז). לכן הוא משוכנע, שהוא האיש שיבחר ע"י הקב"ה לכהונה הגדולה.

אלא שרוח הקודש של קרח מוגבלת מאד, כנראה. אם לא היתה מוגבלת, היה רואה גם מה שיצא מאהרן, לא רק מה שיצא ממנו. מאהרן יוצאים כהנים גדולים במשך דורות רבים, יוצאים ירמיהו יחזקאל ועזרא הסופר, יוצאים מתתיהו ובניו ועוד צדיקים, את כל זה קרח לא רואה. למה? - כנראה שקרח רואה מה שהוא רוצה לראות, ולא רואה מה שהוא לא רוצה לראות. אפילו אצל אדם כזה, שרואה ברוח הקודש, שייך כנראה יצר הרע כזה, שלא לראות מה שהוא אינו רוצה לראות. [או שראה את הכל, אבל סבור היה שכל אלו יצאו מאלעזר או מפינחס, ואהרן יכול כבר להשרף].

אז יש לקרח רוח הקודש, אבל היא מוגבלת. ולא רק שהיא מוגבלת, גם במה שכבר כן ראה ברוח הקודש, השתמש קרח באופן מרושע ואכזרי. אם קרח מדמה לעצמו שראה ברוח הקודש, שהוא זה שימלט וכל בני עדתו ישרפו, מה היה עליו לעשות? היה צריך לגלות את הדבר לחבריו, ולהצילם ממות בטוח! במקום זה, מה הוא עושה? - "ויקהל... קרח את כל העדה

אל פתח אהל מועד" (במדבר טז, יט) - להובילם לשרפה ולאבדון. להסית מאתים וחמישים איש לבוא ולהתקוטט למענך עם משה רבינו, תוך ידיעה ודאית שסופם להאבד בזה ובכא - זוהי רשעות מיוחדת במינה!

מחלוקת גם בתוך עדת קרח עצמה!

זוהי כנראה התוצאה הנוראה מן המחלוקת שהיתה לא רק בין קרח ועדתו למשה רבינו, אלא גם בתוך עדת קרח עצמה! המשנה הרי אומרת: "כל מחלוקת שהיא לשם שמים - סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים - אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? - זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים? - זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (אבות פ"ה מ"ז). וכבר העירו על כך, שבדוגמא שמביאה המשנה למחלוקת שהיא לשם שמים, הוזכרו שני הצדדים החולקים (הלל ושמאי), ואילו בדוגמא שמביאה המשנה למחלוקת שאינה לשם שמים הוזכר רק צד אחד (קרח ועדתו) ללא הצד השני (משה רבינו). יש שהסבירו, שמשה לא נזכר כאן, מפני שרק קרח הוא זה שנחלק שלא לשם שמים, בעוד שמשה - הצד השני במחלוקת - כן חלק לשם שמים, ולכן לא הזכירה אותו המשנה, כי הוא אינו חלק מן הדוגמא של מחלוקת שאינה לשם שמים (תויו"ט שם).

ואולם יש שהסבירו באופן אחר: לדעתם, גם בדוגמא של מחלוקת שאינה לשם שמים הוזכרו שני הצדדים - "קרח, וכל עדתו"! שכן לא רק בין קרח למשה רבינו היתה מחלוקת, אלא גם בין קרח לבני עדתו. ולא רק בין קרח לבני עדתו, אלא כל מאתים וחמישים בני עדת קרח חלקו זה על זה, כפי שעולה מדקדוק לשון המשנה, שאמרה: "מחלוקת שאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (ולא אמרה בקיצור: "זו מחלוקת קרח ועדתו"). מאתים וחמישים מחלוקות שלא לשם שמים היו כאן! כל אחד חושב שהוא העניו והצדיק מכולם, ושהוא יהיה האיש שה' יבחר בו להיות כהן גדול, וכל השאר - שישפרו!... כשכך נראית התמונה בתוך עדת קרח עצמה - אולי כבר אין זה פלא גדול כל כך, שקרח לא מספר לבני עדתו מה שנגלה לו ברוח הקודש. שהרי מאתים וחמישים האיש מקריבי הקטורת, היו לא רק שותפים לדרך, אלא גם מתחרים!... כך נראית מחלוקת שאינה לשם שמים. כל אחד מוכן שמאתים וחמישים חבריו ישרפו!...

הגמרא אומרת, "קשר רשעים אינו מן המנין" (סנה' כו, א). החיבור ביניהם אינו נחשב חיבור, והם נשארים אוסף של יחידים². צדיקים מכוונים בהתאגדותם למטרה אחת - לקדש שם שמים, והמטרה המשותפת מאגדת אותם לגוף אחד. משא"כ הרשעים, אצלם כל אחד חושב רק על עצמו, ממילא אין כאן אחדות אמיתית, אלא רק אוסף של יחידים, ולא יותר.

גם בדור הפלגה נאמר, "ויהי כל הארץ שפה אחת ודבָרִים אֶחָדִים" (בראשית יא, א). מה פירוש "דבָרִים אֶחָדִים"? הפירוש

וַיִּדְעָתָם כִּי נִאָצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת ה' (במדבר טו, כח-ל). כיצד אפוא אומר הרמב"ם, שבליעת קרח ועדתו באדמה היתה "לצורך", ולא כדי להוכיח אמיתת נבואתו של משה? והרי מפורש בכתוב להפך!

לחומר הקושיא נראה לבאר, שכשהרמב"ם אומר "כפרו בו עדת קרח", אין הכוונה שקרח ועדתו כפרו בנבואת משה לגמרי. אילו היו כופרים בנבואת משה לגמרי, למה חפצו בכהונה? הרי הכהונה ענינה עבודת המשכן, והמשכן הרי נבנה על פי הוראותיו של משה; ואם אין נבואתו אמת, מניין להם שזהו המקום שבו בחר ה' להשרות את שכינתו? בנוסף לכך, הרי ביום חנוכת המשכן, שנבנה ע"פ משה רבינו, יורדת אש מן השמים, וַיִּתְאָכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַחֲלָבִים, וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּרְגְּזוּ, וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם" (ויקרא ט, כד). וגם קרח ובני עדתו ראו זאת. וא"כ, הם לא יכולים לכפור במה שראו במו עיניהם. חוץ מזה, הרי גם הם נכחו במתן תורה, ושמעו את ה' מדבר אל משה ואומר לו: "לָךְ אָמֹר לְהֵם כַּךְ וְכֵן!" - שזוהי ההוכחה המוחלטת לאמיתות נבואתו של משה, כפי שכתב הרמב"ם. יותר מכך: אפילו בשעה שקרח כבר נחלק על משה, ומשה מציע להם לברר את ענינים ע"י הקטרת קטורת, ומזהיר אותם: "מי שיִּבְחַר יֵצֵא חַי, וְכֹלְכֶם אוֹבְדִים" - מאמין קרח לדבריו של משה. מניין שהאמין? שהרי חז"ל שאלו: "קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זו" (להכנס לסיכון כזה)? - וענו מה שענו (כפי שהבאנו לעיל). הרי שקרח האמין לדברי משה שכל מקטירי הקטרת ישרפו פרט לאחד! אחרת, אין טעם לכל הקושיא והתירוץ של חז"ל! אם האמינו קרח ועדתו בנבואתו של משה, מהי אפוא כוונת הרמב"ם, שעדת קרח כפרו במשה? במה כפרו בו?

התשובה היא, כנראה, שקרח היה סבור, שה' לא אמר למשה במפורש למנות את אהרן לכהן גדול, אלא אמר לו למנות לתפקיד זה את האיש המתאים ביותר, ומשה מדעתו החליט למנות את אהרן⁴, בעוד שהאמת היא (לדעתו של קרח) שקרח הוא האיש המתאים ביותר, ולא אהרן. (וכך חשב לעצמו כל אחד משאר בני עדת קרח, שהוא האדם המתאים ביותר למשרת הכהן הגדול, ולא אהרן, או קרח, או מישהו אחר). הם חושדים שמשה רבינו היה נוגע בדבר כאשר מינה את אחיו לכהן גדול, ושמשה רבינו הוא בעל גאווה ח"ו. אומרים עליו, "מדוע תִּתְנַשֵּׂאוּ עַל קָהֵל ה'" (במדבר טו, ג). התורה מעידה: "וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנָו מְאֹד מִפְּלֵ הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה" (שם יב, ג), והם אומרים על משה שהוא ח"ו מתנשא על קהל ה', ומשתרר אליהם מדעת עצמו - "כִּי תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַם הַשְּׁתַּרְרָר" (שם טו, יג).

כנגד טענה זו - שמשה החליט מדעתו למנות דוקא את אהרן לכהן גדול - ענה משה ואמר: "ה' שִׁלְחָנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְּבָבִי" (שם, כח). לא מדעתי החלטתי מי יהיה כהן גדול, אלא ה' הוא שאמר לי למנות את אהרן לכהן גדול (ע"י רש"י שם). התירוץ לדברי הרמב"ם הוא אפוא, שקרח ועדתו האמינו באופן כללי בנבואת משה. רק בפרט מסוים כפרו. וכדי להוכיח את טענת משה בענין מסוים זה - בלעה אותם האדמה⁵. נמצא אפוא, שנס זה הוא נס לצורך, "לא להביא ראייה על הנבואה" בכללותה, שבה האמינו קרח ועדתו⁶.

כחמתה של אשת און בן פלת

ובכל זאת, היה אדם אחד שפרש בזמן מן העדה הרעה של

הוא, שאמנם כולם אומרים אותו דבר, "הֲבֵי נִבְנֶה לָנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֵאשׁוּ בְּשָׂמַיִם" (שם, ה), אבל לכל אחד היתה בזה מטרה משלו, כפי שהגמרא מסבירה, שדור הפלגה נחלקו לשלש כיתות. אחת אומרת: נעלה ונשב שם, ואחת אומרת: נעלה ונעבוד עבודה זרה, ואחת אומרת: נעלה ונעשה מלחמה עם הקב"ה (סנה' קט, א). זהו "דְּבָרִים אֶתְדִים". הרבה אֶתְדִים, ולא משהו אחד גדול ומשותף.

וכך גם במחלוקת קרח. אין כאן אגודה אחת אמיתית, אלא הרבה אחדים. אולי בגלל זה משה ואהרן יכולים לומר אח"כ לקב"ה: "הָאִישׁ אֶתְדֵי יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף"?! (במדבר טו, כב) כי הגם שהיו שם מאתיים וחמישים איש, ולא רק איש אחד, אך כל אחד ממאתים וחמישים האנשים הללו הוא רק איש אחד. אין כאן קבוצה של מאתיים וחמישים איש, אלא מאתיים חמישים פעמים איש אחד, ואין להעניש את "כל העדה" (עונש לציבור) בגלל חטא של יחידים.

מה היתה טענתם של קרח ועדתו כלפי משה?

כפי שהזכרנו, חז"ל אומרים, שמחלוקת קרח ועדתו כנגד משה רבינו, היתה מחלוקת שלא לשם שמים. מה היה "שלא לשם שמים" כאן? - אומר רש"י: "מה ראה קרח לחלוק עם משה? - נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר: 'וּבְנֵי קָהֵת עֲמָרָם וַיִּצְהָר וְחִבְרֹן וְעִזִּיאֵל' (שמות ו, יח). עמרם הבכור - נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול. מי ראוי ליטול את השניה? לא אני, שאני בן יצהר, שהוא שני לעמרם?! והוא מינה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו" (רש"י במדבר טו, א). הרי שהכל התחיל מקנאה, ולא מחשבון שנעשה לשם שמים. אם היה קרח פועל לשם שמים, היה מביין שכל המינויים של משה נעשו על פי נבואה שקבל משה מאת ה'. אבל קרח נגוע בקנאה, ולכן הוא חולק על נבואתו של משה, והמינויים שנעשה משה אינם מקובלים עליו.

והנה, הרמב"ם כתב: "משה רבינו, לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה... אלא כל האותות שעשה משה במדבר³ - לפי הצורך עשאו, לא להביא ראייה על הנבואה. היה צריך להשקיע את המצריים - קרע את הים והצלילן בתוכו. צָרְכָנוּ לַמִּזוּן - הוריד לנו את המן. צָמְאוּ - בקע להם את האבן. כפרו בו עדת קרח - בלעה אותן הארץ. וכן שאר כל האותות. ובמה האמינו בו? - במעמד הר סיני; שענינו ראו ולא זר, ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים... והקול מדבר אליו ואנו שומעים: משה, משה! לָךְ אָמֹר לְהֵם כַּךְ וְכֵן!" (הלכ' יסודי התורה פ"ח ה"א). מעמד הר סיני - הוא ההוכחה המוחלטת על אמיתת נבואתו של משה רבינו, וכל הניסים שעשה משה במדבר - "לפי הצורך עשאו, לא להביא ראייה על הנבואה".

והנה, בין הניסים שמגדיר אותם הרמב"ם כניסים שנעשו לצורך, "לא להביא ראייה על הנבואה", מונה הרמב"ם גם את הנס שמופיע בפרשתנו: "כפרו בו עדת קרח - בלעה אותן הארץ". וקשה: הרי מפורש בכתוב, שהדרך הניסית בה מתו קרח ועדתו, באה כדי להוכיח את אמיתת נבואתו של משה! הלא כך אמר משה: "בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שִׁלְחָנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְּבָבִי: אִם כָּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה... לֹא ה' שִׁלְחָנִי. וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה', וּפְצֹתָהּ הָאָדָמָה אֶת פִּיהָ..."

קטורת (כיון שהיו משבט ראובן, ולא משבט לוי שנבחר לעבודת המשכן). מה הם בכל זאת רוצים? למה הם מתערבים במחלוקת? הם רוצים דבר אחד פשוט - לחרף ולגדף את משה רבינו! "וַיִּדְבְּרוּ וַיִּצְאוּ נִצְבִים פֶּתַח אֶהְלִיָּהֶם" (במדבר טו, כז) - לחרף ולגדף! (רש"י שם) זו דרכם ממצרים ועד הנה. מיום שמשה רבינו מוכיח אותם על שהם מכים זה את זה (עי' רש"י שמות ב, יג), הם "נעלבים", ומנצלים כל הזדמנות אפשרית להכפיש ולהשמיץ את משה רבינו. תחילה הלכו לפרעה והלשינו על משה, שהוא זה שהרג את המצרי (עי' רש"י שם, טו). אח"כ, כשמשה ואהרן מדברים עם פרעה, ובעקבות כך מכביד פרעה את השעבוד על ישראל, הם מופיעים וטוענים: "יֵרָא ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט, אֲשֶׁר הִבְאֵשְׁתֶּם אֶת רִיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְרַעֲה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתֵת חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ!" (שמות ה, כא. ועי' רש"י שם, כ). אתם אשמים בהכבדת השעבוד, ועל כך תענשו מן השמים! (לא מעניין אותם שמשה ואהרן באו אל פרעה בשליחות ה', ולא מיזמתם).

כשישראל נעצרים מול ים סוף בלי אפשרות להמשיך בדרכם, שוב מופיעים דתן ואבירם ואומרים למשה: "הֲלֹא זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבְרָנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר הַדָּל מִפְּנֵינוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת מִצְרַיִם" (שם יד, יב). מבאר רש"י: "אֲשֶׁר דִּבְרָנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם - היכן דברו? יֵרָא ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט". מי אמר את הדברים האלו? דתן ואבירם! אחרי שראו כבר את עשר המכות שקבלו המצרים, אחרי שראו את ה' פוסח על בתי בני ישראל במכת בכורות, אחרי שראו את יציאת מצרים ואת עמוד האש והענן שמלוים את ישראל, עדין הם טוענים: "הֲלֹא זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבְרָנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם!"... רואה שטעית כשדברת אל פרעה? לא היה צריך לדבר אל פרעה!

אחר כך עברו את ים סוף בהצלחה, ראו שמי מרה התמתקו, ויש שָׁלוֹ ויש מֶן, אבל גם זה לא משכנע אותם. אם משה אומר לא להותיר מהמן, צריך דווקא כן להותיר מהמן (שם טז, כ ורש"י שם). הנסיון הזה נכשל, "וַיִּרְגֹּם תוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ" (שם), ואף על פי כן כשמשה אומר שבשבת לא יהיה מן, הם הולכים לבדוק אולי גם בשבת ירד מן, לנסות להוכיח שמשה טעה (שם, כז). גם הנסיון הזה נכשל, כמובן. "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִצְאוּ מִן הַעֵם לְלֶקֶט, וְלֹא מִצְאוּ" (שם). ובכל זאת, דתן ואבירם נשארים בדרך שלהם. הקו המנחה אצלם - לעשות ההפך ממה שאומר משה רבינו. כאותו גבאי שהיה מסוכסך עם השמש, וכשהשמש הכריז בליל ר"ח "יעלה ויבוא", צעק הגבאי: "לא יעלה ולא יבוא!"... אם משה אומר כך, דתן ואבירם צריכים לומר את ההפך!

מהי הטענה האחרונה שלהם כלפי משה רבינו, לפני שנבלעו באדמה? - "הִמְעַט פִּי הֶעְלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ לְהֵמָּה יֵתְנוּ בְּמִדְבָּר, פִּי תִשְׁתָּרַר עָלֵינוּ גַם הַשְּׁתָּרַר?!" אף לא אֶל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִבְיָאתָנוּ" וכו' (במדבר טו, יג) וקשה: הרי הגזרה שיוצאי מצרים ימותו במדבר ולא יכנסו לארץ ישראל נגזרה במעשה המרגלים (שם יד, כט), ומדוע נזכרים דתן ואבירם להתלונן על כך רק עכשיו, במעשה קרח?⁹ התשובה היא, כנראה, שלאחר מעשה המרגלים כל ישראל נכנעו לפני משה, ולכן גם דתן ואבירם אינם מעזים לדבר נגדו. אבל עכשיו, במעשה קורח, שיש כבר מי שמערער על משה רבינו - זוהי הזדמנות מתאימה גם בשבילם לפתוח את הפה, למרות שהערעור שלהם על משה הוא בשטח אחר לגמרי!¹⁰

קשה להבין זאת. אנשים שעמדו במעמד הר סיני וצעקו "נעשה ונשמע" - מה שמעסיק אותם עד יומם האחרון זה איך

קרח, וניצל, וזהו און בן פלת. און בן פלת מופיע בתחילת הפרשה כאחד מראשי החולקים על משה רבינו (שם, א), אבל בהמשך הפרשה לא מסופר עליו דבר. לא כתוב שנבלע באדמה עם קרח דתן ואבירם, לא כתוב שנשרף עם עדת קרח - הוא פשוט נעלם. להיכן הוא נעלם? אומרים חז"ל: און בן פלת - אשתו הצילתו. כיצד הצילה אותו? היא אומרת לו טענה פשוטה: מה יצא לך עם תתערב במחלוקת הזו? הרי בין אם אהרן יהיה כהן גדול, ובין אם קרח יהיה כהן גדול, מעמדך לא יעלה ולא ירד. אתה ודאי שלא תהיה כהן גדול. א"כ למה לך להתערב בזה?⁷ (עי' סנה' קט, ב) אמנם און בן פלת אומר לה שכבר נשבע לקרח לבוא ולתמוך בו, אבל אשתו מצילה אותו גם מזה. מה עשתה? השקתה אותו יין עד שהשתכר ונרדם, וישבה בפתח האוהל בראש פרוע. אף אחד מאנשי קרח לא מעיז להתקרב לאוהל שאשה שראשה פרוע יושבת בפתחו. ממילא אף אחד לא קורא לאון בן פלת לבוא אל פתח אוהל מועד. און בן פלת ממשיך לישון, וביתים דתן ואבירם נבלעים באדמה ועדת קרח נשרפים. זהו דבר גדול שעושה אשתו של און בן פלת, מצילה את און בן פלת מהסוף המר שבא על קרח ועדתו.

חז"ל אמרו, שאשתו של און בן פלת היתה הניגוד לאשת קרח. הפסוק אומר: "חֲכֵמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה, וְאַנְלֵת בְּיַדֶּיךָ תְּהַרְסֵנוּ" (משלי יד, א). ודרשו חז"ל: "חֲכֵמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה" - זו אשתו של און בן פלת. "וְאַנְלֵת בְּיַדֶּיךָ תְּהַרְסֵנוּ" - זו אשתו של קרח (סנה' קי, א). אשת קרח היתה זו שגרמה לכל המהומה, כפי שמובא בגמרא (שם); פיתתה את בעלה למרוד במשה רבינו ולדרוש את הכהונה לעצמו, וגרמה בזה למות בעלה וכל עדתו. ואילו אשת און בן פלת, גם לאחר שבעלה היה שקוע במחלוקת, הצליחה להוציאו ממנה ולהצילו. אין טעם להפסיד סתם את העולם הבא, להתקוטט רק לשם קטטה.

אני חושב לעצמי הרבה פעמים, שעצתה של אשת און בן פלת צריכה לשמש לנו כדגם לחיקוי בחיים. יש לפעמים מחלוקות וויכוחים בין רבנים או בין גופים אחרים, ואדם נמשך לפעמים להתערב במחלוקת. אדם צריך לומר לעצמו במקרה כזה, מה שאמרה אשת און בן פלת לבעלה: למה לי להתערב בזה? בשלמא כשמישהו רב איתי, אז בעל כרחי אני צד בויכוח. אבל כשאני צד בויכוח, למה לי להתערב? הרי רב ראשי לא אהיה מזה, וגם רשכבה"ג לא אהיה מזה, אז למה לי להתקוטט? אם פלוני חושב שהוא הגדול, יהא כך. ואם אלמוני שכנגדו חושב שהוא הגדול, יהא כך. למה לי להכניס את הראש לזה? זהו דבר מאד יעיל בחיים, לנהוג כעצתה של אשת און בן פלת. לא להתערב במחלוקות שאין לנו שום סיבה להתערב בהן.

גם במחלוקות בין תלמידי חכמים לא כדאי להתערב. כמובן, אינני מדבר על מחלוקת בהלכה, שבזה טוב מאד להתערב. מחלוקת רש"י ותוספות, או מחלוקת הרמב"ם והראב"ד, במחלוקות כאלה כדאי מאד להתערב. אבל במחלוקות אישיות לא כדאי להתערב. ממחלוקות אישיות צריך לברוח כמו מאש.

דתן ואבירם - מה להם ולעדת קרח?

הנהגה, חוץ מקרח ובני עדתו, וחוץ מאון בן פלת ואשתו, יש עוד קבוצה שלישית בסיפור הזה; קבוצה בת שני אנשים בלבד, ושמןם - דתן ואבירם. דתן ואבירם הם ענוים גדולים מאד!... לא שואפים לכהונה גדולה, ולא באים אל פתח אוהל מועד להקטיר

כמחלוקת הלל ושמאי שהיתה לשם שמים, והיו נוהגים חיבה ורעות זה בזה, שאע"פ שבית הלל פוסקים אחרת מבית שמאי, לא נמנעו להיות נושאים נשים אלו מאלו, לקיים מה שנאמר "הַאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם אֶהְבֵּוּ" (יבמות יד, ב).

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

להכפיש ולהשמיץ את משה רבינו כמה שיותר, רק בגלל שלפני כמה עשרות שנים הוא הפריע להם פעם אחת להתקוטט בחפשויות!... הם ההיפך הגמור מאשתו של און בן פלת, שאומרת לבעלה, למה לך לריב ללא תכלית. הם רבים ללא תכלית. לא רוצים להיות כהן גדול, לא מבקשים להקטיר קטורת, רבים רק כדי שתהיה מריבה. לאחרים עוד היתה איזו נקודה של "לשם שמים", אבל לדתן ואבירם כנראה לא היתה אפילו הנקודה הזו. הם לא שייכים לעדת קרח, הם מחלוקת בפני עצמם. מחלוקת לשם מחלוקת, לא לשם שום דבר אחר. יהי רצון שנוכח לחיי שלום ושלחה, שיהיו מחלוקת רק

1. וכן נרמז בזה, "שבסוף תיקון העולם גם הוא יתוקן" ("עץ יוסף" על מדרש רבה בפרשתנו, פרשה י"ח סוף אות יג [יא]). וכן דקדק השל"ה מהמשנה, דרך לגבי "עדת" קרח נחלקו תנאים אם יש להם חלק לעוה"ב או לא (סנה' קח, א). ומשמע דעל קרח עצמו לא נחלקו, ולכ"ע יש לו חלק לעוה"ב (של"ה פרשת קרח אות ט"ו בהגה"ה).
2. במקור נאמר כלל זה בגמרא לגבי ענין הטעון החלטה של בית דין, או של פורום אחר. ואמרו בגמרא, שכאשר הפורום המחליט כולל בתוכו אנשים רשעים, וההחלטה התקבלה על סמך רוב של רשעים - אין להחלטה שהתקבלה כל תוקף, ואין מתחשבים בה לא בשמים ולא בארץ. וטעם הענין הוא, כיון שכוחו של ה"רוב" אינו בא מתוך עצמו, אלא מתוך ה"כלל", שהרוב הוא זה שמייצג את הכלל, וא"כ יש להגדיר תחילה מיהו זה שמצטרף למנין הכלל, ומתוך מנין הכלל יש לברר מהי דעת הרוב. ולענין זה אמרו, "קשר רשעים - אינו מן המנין". והיינו, שהרשעים מלכתחילה אינם מצטרפים למנין הכלל, וממילא, גם לא ל"רוב". וממילא, החלטה שהתקבלה על סמך רוב של רשעים - אין לה כל תוקף הלכתי.
3. "במדבר" - להוציא אלה שנעשו במצרים, שחלקם נעשו באמת כדי להביא ראיה על שליחותו של משה ועל אמיתת נבואתו.
4. ועי' כעין זה בשל"ה (פרשת קרח, ד"ה ר"ן איש ובתוכם היו הנשיאים וכו') ובאור החיים הקדוש (במדבר טז, כח). וכן משמע ברמב"ם, שקרח ועדתו לא כפרו בנבואת משה לגמרי, אלא רק על פרט אחד טענו שעשה מדעתו, ולא על פי ה'. שכן כתב הרמב"ם (בפירוש המשנה לפרק "חלק" במס' סנהדרין) וז"ל: "היסוד השמיני, היות התורה מן השמים. והוא, שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה, שהיא כוללה מפי הגבורה, כלומר שהגיע אליה כוללה מאת ה' יתברך... הכול מפי הגבורה, והכל תורת ה' תמימה טהורה וקדושה אמת. וזה שאומר, שכמו אלה הפוסקים והספורים משה ספך מדעתו - הנה הוא אצל חכמינו ונביאינו כופר... והמאמר המורה על היסוד הזה, הוא מה שנאמר: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, בָּזֹאת תִּדְרֹעוּן כִּי ה' שִׁלְחָנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי לֹא מִלְבִּי". עכ"ל. הרי שטענת קרח ועדתו היתה, שלא כל מה שאמר משה רבינו נאמר לו מן השמים, אלא חלק מדבריו נאמר מדעתו.
5. והגם שמצינו באמת שלשה דברים שעשה משה מדעתו, והסכים הקב"ה עמו, הגם שלא נאמר לו בנבואה לעשות כן (שבת פז, א), וא"כ קשה לכאורה, מה הטענה הגדולה על קרח ועדתו שסברו שגם כאן הוא כן, שמשה החליט מדעתו למנות את אהרן לכהן גדול. אך י"ל שטענת קרח ועדתו היתה, שמשה רבינו עשה כן מתוך נגיעות, "מכח שהיה משה רבינו ע"ה מבקש זה מהקב"ה, והתפלל על זה שלא יזוז הכבוד מביתו וממשפחתו ושבטו, והקב"ה רצון יראיו יעשה [והסכים לזה], ועל זה התרעמו" (השל"ה בפרשת קרח שם).
6. והנה, לגבי מקטירי הקטורת בעדת קורח, שנשרפו, כתב הרמב"ן: "והנה משה מעצמו חשב המחשבה הזאת, ורצה בקטורת יותר משאר קרבנות, כי ראה כבר בנבואה ואביהוא כי בהקריבם קטורת זרה לפני ה' נשרפו... וכתב משה כי ה' מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים", שכן יקרה גם הפעם (רמב"ן במדבר טז, ה). וע"פ מה שבאר הרב שליט"א, אולי י"ל שמקריבי הקטורת נעשו כאן במידה כנגד מידה. שהם טענו שמשה מחליט דברים מדעתו, וה' כביכול "נאלץ" להסכים על ידו, כי רצון יראיו יעשה. ולכן בדיוק באופן זה נענשו, שמשה הוא זה שהחליט באיזה אופן ימותו, וכש"כ הרמב"ן.
6. ועי' גם בשו"ת "ציץ אליעזר" (חלק כ"ב סי' ח') שדן בדברי הרמב"ם, ותיירץ דבריו (על פי דברי השל"ה) באופן הדומה לתירוץ שאמר כאן הרב שליט"א, אך באופן שונה קצת.
7. ומה שאון בן פלת לא חשב בעצמו על החשבון הפשוט הזה, אפשר שזהו מפני שיצר הרע של "מחלוקת" מושך את האדם להתערב ולהכנס למחלוקת גם שהיא אינה נוגעת לו. ויצר זה מְסַמָּא את עיניו של האדם, שלא לראות שלא יצא לו מזה שום דבר. ורק מישהו מבחוץ, שאינו שקוע במחלוקת, הוא יכול לגרום למי ששקוע בתוך המחלוקת לחזור ולהביט על הדברים בצורה מפקחת.
8. ואולם לפי דעה אחרת בחז"ל, דתן ואבירם כלל לא היו עם ישראל כשנאמרו הדברים האלו אל משה. לפי דעה זו (האחרת), כשישראל יוצאים ממצרים, דתן ואבירם מעדיפים להשאר עם פרעה במצרים! (עי' תרגום יונתן שמות יד, ג) כיצד אפוא מוצאים אותם אח"כ במדבר? כנראה שלאחר קריעת ים סוף ומפלת מצרים הם מחליטים בכל זאת להצטרף אל בני ישראל, ויוצאים ממצרים באופן עצמאי. אם רוצים להמשיך ו"לדרוף" את משה רבינו, אין ברירה אלא ללכת אחרינו!... [וקשה לכאורה על דעה זו: אם דתן ואבירם נשארו במצרים, כיצד עברו אח"כ את ים סוף כדי להצטרף אל בני ישראל? - ואולם עי' בתוספות (ערכין טז, א ד"ה כשם), שישראל כלל לא חצו את ים סוף מצד לצד, אלא חזרו ועלו ליבשה באותו הצד. וגם בלי זה, הרי ידוע שניתן להגיע ממצרים למדבר סיני גם בדרך היבשה, בלי לחצות את ים סוף. (תעלת סואץ לא היתה קיימת אז). ואם בדרך הים, הרי ניתן לחצות את הים בספינה].
9. השאלה היא אליבא דרש"י הרמב"ן כאן, שמעשה קרח היה לאחר מעשה המרגלים (רמב"ן במדבר טז, א). אבל לשיטת האב"ע (שם), שמעשה קרח היה לפני מעשה המרגלים - אין כאן שאלה.
10. ועי' "אור החיים" שדקדק מלשון הכתוב, "שהן הִנֵּה היו סיבה לכל מעשה קרח... ואפשר שגם את קרח הם החטיאוהו... גם בליעת קרח ואכילת האש מאתים וחמישים איש - הם היו סיבה למאורע מתחלה ועד סוף" (אוה"ח במדבר כו, ט).